

FBU kursgård i Ånn fyllde 70 år 2003

Redan 1919 samlades en avdelning jämtlänningar, 30 man stark, tillhörande Frivilliga landstomsrörelsen, till en fyradagars övning i Storlien. Övningarna blev flera och platserna för dem växlade mellan Storlien, Ånn och Enafors.

Efter en tid insåg man behovet av att skaffa en fjällstuga som en centralplats för övningarna och tveklöst föll terrängvalet då på Ånn.

Ånn ligger, som bekant, inneslutet i fjällvärldens famn. I söder och väster begränsas horisonten av bl a Snasarna, Sylarna, Bunner- och Kyrkstensfjällen. Mot norr och öster är terrängen mera flack, men cirka 5 km nordväst ut är det lättillgängliga kalvfället Vallrun beläget från vilket man har en hänförande utsikt mot en runtom obruten horisont av i regel snötäckta fjäll. Platsen är alltså vald med omsorg.

År 1922 väcktes inom Östersunds landstomsförening förslag om att bilda en fond som bidrog till resekostnader och något senare för anskaffande av en fjällstuga.

År 1932 markerar ett nytt skede. Ett landstomsförråd i Hammerdal var ej längre erforderligt och Arméförvaltningens fortifikationsdepartement medgav köp av förrådsbyggnaden till ett pris av 600 kronor (en annan uppgift säger 500) på villkor att byggnaden återuppfördes på för ”militärövningar lämplig plats och uppläts för övningar med militär trupp”. En källa förmåler att Jämtland-Härjedalens landstomsförbund stod för inköpet på förslag av disponenten N Zetterström. Byggnaden revs och transporterades till Ånn.

Hemmansägare Anders Estensson i Ånn ställde kostnadsfritt till förfogande ett väster om Harrån välbeläget markområde - Vallan 1:90 på 0,65 hektar - för byggnadens uppförande. Estensson var varm försvarsvän och tillika kommunalman och räknade förmodligen med att åtgärden skulle främja bygdens utveckling. Estensson kom som utsedd stugfogde att under många år utöva tillsyn över lägret.

Kontraktet om flyttning och uppförande på nytt av byggnaden kom att lyda på 4.375 kr. Fjällstugefonden med sitt netto på 3.600 kr var otillräcklig. Pengar saknades bl a till inredning.

I detta trängda läge bildades i september 1933 ”Byggnadsföreningen Jämtlands Landstormsmäns Fjällstuga u p a” vars medelanskaffning gick ut på att stimulera organisationer och enskilda att köpa andelsbevis à 10 kr stycket. Anskaffningen av andelar gick dock trögt och tiden rann undan.

I detta brydsamma läge kom någon på idén att man skulle vända sig till Sveriges Landstomsföreningars Centralförbund och Kronprinsessan Margaretas Landstomsfond med begäran om medel.

Här mötte man förståelse. Centralförbundet tecknade sig för 400 andelar = 4.000 kr. Dessa pengar och ett lån på 2.000 kr gjorde att man kunde slutföra sina planer. Kostnaden blev 10.700 kr. Centralförbundet hade nu blivit den största intressenten i fjällstugan.

Den 24 mars 1934 gick invigningen av stapeln. Den förrättades av chefen för Jämtlands fältjägerregemente överste K E Beskow inför ett 80-tal landstormsmän och landstormspojkar, ett tiotal lottor och ett antal inbjudna bl a från Centralförbundet och landstormsfonden. Representanten för landstormsfonden direktör Charles Werner uttalade härvid förhoppningen att landstormsfonden skulle hjälpa till så att man snart skulle kunna tala om stugor i stället för stuga.

Grunden till Ånsläggret var härigenom lagd.

Fjällstugan medgav förläggning för 26 man i gemensamt logement på övre våningen, matsal för 50 personer och logement för 6 lottor på nedre våningen. Matlagningen skedde utomhus i kokvagn.

I samband med landstormsrörelsens uppsving i slutet av 1930-talet och i början av andra världskriget uppstod snart krav på större utrymmen. Hösten 1940 gjorde byggnadsföreningen därför en framställning till Centralförbundet om ytterligare 19.500 kr för att uppföra två förläggningsbaracker och en större matsal. Centralförbundet anmodade föreningen att även äska medel för att tillgodose behovet av kök och bättre arbetsförhållanden för lottorna. Allt kostnadsberäknades till 31.000 kr, vilket belopp Landstormsfonden tilldelade Centralförbundet för teckning av ytterligare 3.100 andelar.

Den 7 april 1941 var åter tidpunkten inne för invigning, denna gång förrättad av landshövding Torsten Löfgren inför 150 kursdeltagare och inbjudna.

År 1942 inbjöds direktör Charles Werner till Ånn. Härvid fördes på tal önskemålet om en lektionssalsbyggnad. Tidigare hade matsalen använts. Detta hälftenbruk för lektioner och utspisning var mycket besvärande för både lärare och lottor.

Resultatet blev att byggnadsföreningen anmodades inkomma med kostnadsförslag. I oktober 1943 ställde Landstormsfonden 25.000 kr till Centralförbundets disposition och följande år var lektionssalsbaracken uppförd. Med anledning härav nytecknade Centralförbundet 2.500 andelar à 10 kr i byggnadsföreningen.

Hösten 1947 inköptes ett markområde på cirka 3000 m² och chefen för armén ställde en barack-byggnad till förfogande. Den var avsedd som förläggning för lärare och instruktörer. Landstormsfonden och Centralförbundet för befälsutbildning (CFB) - från och med den 1 juli 1943 efterträdare till Sveriges Landstormsföreningars Centralförbund - anvisade 16.450 kr för detta och andra ändamål. Östersunds lottakår skänkte en del inventarier till byggnaden.

År 1949 meddelade byggnadsnämnden CFB att fastigheten Vallan 1:19 på 450 tunnland antagligen skulle försäljas. Det var givetvis angeläget för CFB att förvärva marken och efter långa förhandlingar lämnade Kungl Maj:t medgivande och köpet ägde rum i augusti 1951.

Frågan om Ånslägrets framtid blev akut när den 1943 uppförda lektionssalsbaracken brann ned 1953. Läggret stod åter utan lektionsutrymmen. Man övervägde bl a att lämna Ånn och eventuellt anskaffa något lämpligt fjällpensionat för kursverksamheten. Härav blev emellertid intet. I stället uppfördes på det nya området redan samma år en ny lektionssalsbyggnad, "Getryggen", vilken året därpå försågs med pentry.

Genom markförvärvet och omständigheten att CFB till 95 % var ägare till förut förvärvat mark kom emellertid frågan upp att heltidsanställa en person för tillsyn och vård av byggnader och markområden. Man frågade sig om det inte vore lämpligt och rationellt att

förvaltningen av Ånn-fastigheten ombesörjdes av CFB kansli i Stockholm. Berörda parter fann i samförstånd att såväl förvaltnings- som äganderättsförhållandena måste omprövas och regleras.

Så skedde och från och med 1 februari 1954 trädde Byggnadsföreningen i likvidation. Centralförbundet blev därmed officiellt ägare till det ursprungliga lägerområdet. Samtidigt överlämnades föreningens reservfond på 4.000 kr att disponeras till lägrets bästa. I samband härmed anställdes herr Olle Eriksson i Ånn som lägrets vaktmästare.

En 30-årig epok var nu till ända. Stor tacksamhet bör ägnas dem som tog initiativet till "Landstormsmännens fjällstuga" och de som under årens lopp genom frivilliga insatser bidragit till lägrets utveckling.

Bankdirektör Emil Rystedt i Östersund träder därvid i förgrunden. Han var ordförande i den 1932 tillsatta stugkommittén och ordförande i Byggnadsföreningen vid dess avveckling 1954.

Under 22 år ägnade han intresse och arbete åt lägret och nedlade även förtjänstfullt arbete vid förhandlingarna före köpet av nya området.

Byggmästare Folke Österberg gjorde under senare delen av epoken värdefulla insatser i fråga om det gamla lägrets underhåll och den första utbyggnaden av det nya.

Ordförande i föreningen har varit:

Kontorist K A Kihlström, 1933-1934
Överste K E Beskow, 1934-1939
Överste Nils Stenbeck, 1939-1945
Bankdirektör Emil Rystedt, 1945-1954

År 1954 uppfördes förläggingsbyggnaden "Skutan" med panncentral, bastu, tork- och putsrum och tre år senare anlades "Stråten".

Under åren 1957-58 inköptes "Gula huset" med tillhörande tomtområde, men behovet av en större och modernare instruktörsförläggning framväxte allt starkare och år 1959 uppfördes "Kläppen" med plats för 14 instruktörer. I källarvåningen inryms kök med matrum, förråd, dusch mm. (Gula huset revs 1999)

Kallgaraget, vid infarten till skjutbanan, uppfördes 1960 med plats för fyra fordon.

Byggnadsverksamheten kom nu på allvar igång, bl a uppförande av en centralbyggnad.

År 1963 invigdes centralbyggnaden som innehåller matsal, kök, kursexpedition, lottaförläggning och värmecentral mm. År 1965 anslöts lägret till det kommunala vatten- och avloppssystemet och 1967 tillkom skjutbana med 12 tavelställ.

Den nyare delen av lägret har cirka 100 sängplatser. Genom tillkomsten av den nya förläggingsbyggnaden "Storsnasen" år 1968, utökades kapaciteten med 40 sängplatser i tvåbäddsrum och med en stor samlingssal samt ytterligare en lektionssal. Byggnaden innehåller vidare bastu- och duschanläggningar, torkrum mm. Varje förläggingsrum har rinnande varmt och kallt vatten.

I den äldre lägerdelen investerades cirka 200.000 kr och den nyare delen har intill 1968 kostat omkring 1 miljon kr, sammanlagt alltså cirka 1,2 miljoner kr. Finansieringen har skett med Centralförbundets egna kapitaltillgångar samt med stöd av Kronprinsessan Margaretas Landstormsfond, vilken satsat cirka 600.000 kr i FBUs olika övningsläger varav huvuddelen gått till Ånn.

I och med tillkomsten av skjutbanan och byggnaden ”Storsnasen” har statliga medel kommit med i bilden. Skjutbanan, som kostade cirka 200.000 kr och ”Storsnasen” har nämligen uppförts med bidrag från Arbetsmarknadsstyrelsen. Kostnaden för ”Storsnasen” blev cirka 850.000 kr. Till detta kommer möbler och annan inredning för cirka 75.000 kr, vilket helt bekostats av Centralförbundet. Till inredningen har ett flertal gåvor erhållits från enskilda personer och företag. Under 1969-70 uppfördes en ny instruktörsförläggning med lägerexpedition och en skidvallningsbod mm. Medel härför beviljades av Arbetsmarknadsstyrelsen.

Den nya förläggingsbyggnaden ”Storsylen” som även tillkommit med hjälp av medel från AMS, 1.250.000 kr, uppfördes 1971. Den är snarlik ”Storsnasen”. I källarvåningen inryms ett stort utrustningsförråd samt två grupparbetsrum, i övre våningen finns plats för 40 personer i tvåbäddsrum. Möbler mm har kostat cirka 80.000 kr, vilket bekostats av Centralförbundet.

Förläggingsbyggnaden ”Storsnasen” uppfördes i regi av dåvarande Byggnadskontoret vid Nedre Norrlands militärområde (ByNN), entreprenör har varit AB Skånska Cementgjuteriets byggnadsavdelning i Sundsvall. Träöverbyggnaden levererades av AB Norrlandshus i Bräcke, VVS-entreprenör var AB Olja & Sanitet i Östersund, ventilationsarbetena utfördes av Hallströms Verkstäder AB i Nälden, målningsarbetena av målarmästare T Isberg, Åre, och elinstallationen av ASEAs Norrlandsregions lokalkontor i Östersund.

Förläggingsbyggnaden ”Storsylen” uppfördes också i ByNN regi. AB Jämtlandsbyggen i Östersund var huvudentreprenörer. Träöverbyggnaden levererades även denna gång av AB Norrlands-hus i Bräcke. VVS-entreprenör AB Sundsvall Rör och elinstallationen utfördes av Marklunds Elektriska i Östersund.

Möbler och annan inredning för båda byggnaderna har levererats av inredningsfirma K A Holm, Stockholm.

Med anledning av de stora investeringarna under de senaste åren, vilka helt ändrat karaktären på övningsplatsen, övergick man från benämningen ”läger” till ”kursgård”.

År 1972 var det dags för renovering av ”Getryggen”, ”Skutan”, ”Stråten” och ”Kläppen”. I samband därmed inreddes den nuvarande skolexpeditionen i ”Getryggen”. Året därpå fick den värn-pliktiga handräckningsstyrkan sin egen förläggingsbyggnad ”Lillsylen”. Kursgårdens senaste tillskott är ”Stöten”, bostad för skolchef och skoladjutant. Den kunde uppföras 1975 tack vare gemensamma insatser av Arbetsmarknadsstyrelsen och Centralförbundet. På övre botten inryms två lägenheter om vardera tre rum och kök, vilka medger att skolchef och skoladjutant under en längre tid har möjlighet att ha sin familj hos sig. På nedre botten finns en gästförläggning och en lektionssal.

1981 anskaffades en frys- och svalanläggning till köket för en kostnad av cirka 50.000 kr och två år senare installerades en värmepumpänläggning för uppvärmning av kursgården. Idén till denna kom från en motsvarande anläggning som finns i skolan i Ånn och där man kraftigt

kunnat reducera uppvärmningskostnaderna. Installationskostnaderna uppgick till cirka 1 mkr, av vilket 200.000 kr erhöles i energibidrag. En halvering av oljeförbrukningen och en fördubbling av el-förbrukningen blev följden, vilket sammanlagt innebar en minskning av uppvärmningskostnaderna med 36 % under den första 3-årsperioden.

Omläggning av taket på köksbyggnaden skedde år 1984 med medel som erhållits från Kronprinsessan Margaretas Landstormsfond.

1985 anställdes Ragnar Eriksson som vaktmästare vid kursgården. Ragnar är infödd Ånn-bo. Härigenom erfordrades inte längre Härråstugan som vaktmästarbostad. Övervåningen rustades upp och inventarier anskaffades för cirka 50.000 kr. Hela Härråstugan står från och med nu till CFBs förfogande.

Under åren 1985 och 1986 skedde en tilläggsisolering och insättning av nya fönster i "Skutan" och "Stråten" för att ytterligare sänka uppvärmningskostnaderna. Kostnad cirka 250.000 kr.

År 1987 var det åter dags för en invändig renovering (målning, tapetsering och inläggning av mattor) i förläggingsbyggnaderna. Början skedde i "Kläppen" och "Stråten" och fortsättning följde under 1988 med "Skutan" och "Storsnasen".

I maj 1990 anställdes Bo Åsengård som kursgårdsföreståndare, även han boende på orten (Lilla Åreskutan).

1992 renoverades och byggdes Gettryggen om. Expeditionsbaracken då blev helt moderniserad. Kostnad 494 tkr.

1994-09-25 beställdes av Skanska en tillbyggnad till matsalsbyggnaden avsedd som "pub" för 2.975 tkr. Arkitekt Åke Månsson, Månsson & Hansson i Östersund. Dessutom beställdes en bar samt "Ånn the rocks" av Wikner i Persåsen med inredning och möbler. Invigning skedde i mars 1995. Vid samma tillfälle gjordes taket om över matsalsdelen så att den integrerades med nyggnadsdelen.

Under året revs och brändes rester av matsal mm i den ursprungliga lägerdelen. Kvar står bara det ursprungliga timmerhuset som kommer att flyttas.

I samarbete med I5 utarbetades under 1995 nya orienteringskartor över Ånnområdet. Detta ledde bl a till att en deltävling i världscupen i skidororientering förlades till kursgården.

1997 i oktober flyttades Landstormsstugan upp till kursgården. Flyttningen gjordes på trailer. Kronprinsessan Margaretas Landstormsfond bidrog med 125 tkr till flyttningen. Hål efter murstock lagades med nytt timmer. Landstormsstugan färdigställdes helt under våren 2000 och har succesivt blivit ett mycket populärt hus för mindre grupper.

De båda kanonerna som lämnats in för renovering återlämnades i "nyskick" under 1998

Det Gula huset revs och brändes under hösten 1999. Efter ett antal år med vikande beläggning så ökade denna under 1999 återigen.

I februari 2001 stod renoveringen av Storsnasen färdig. Renoveringen innebar en kraftig standardhöjning som bestod i sk ARA standard på samtliga rum, dvs dusch och toa. Rummen utrustades med resårsängar för att möta moderna krav. TV på rummen samt

förberedda inetrnetuppkopplingar. Hela dusch och bastudelen byggdes om till en modern bastu- och rekreationsarea med möjlighet att gå direkt ut i snön och tvaga sig. Mekanisk frånluftventilation med värmeåtervinning installerades. Kostanden för renoveringen uppgick till ca 5,6 mk.

Under sommaren 2002 så byttes originalinredningen i serveringsdelen i matsalen ut. Kaklade fondväggar och serveringsdisk i rostfritt lyfte matsalen rejält. Kostnad ca 300 tkr.